

ILUTA DZENE  
KRĀSMATAS



ILUTA DZENE

# KRĀSMATAS



821.174-31  
Dz 250

Šis ir daiļliteratūras darbs. Jebkurai līdzībai ar realitātē  
eksistējošām personām ir gadījuma raksturs.

Grāmatas vāka dizaina autors *Arnis Kilbloks*

Grāmatas vāka attēli radīti ar programmas *Firefly* palīdzību.

4. vāka foto: © Nils Dzenis

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita  
neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu  
ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Iluta Dzene, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-356-0

*Manai mammai*

*Lai arī cik dziļa reizēm šķistu tumsa, es zinu –  
gaisma un labais vienmēr uzvarēs.*



## Prologs

*23. decembris*

Pēdējās dienas bija ilgstoši snidzis, tādējādi vēl vairāk palielinot sniega segu, kas jau tāpat bija kļuvusi šim ziemas mēnesim neraksturīgi bieza.

Jānis, pie loga stāvēdams, riebumā nokrekšķējās. Apkārtņi lēnām sāka caurvīt vakara krēsla.

Pa burkšķošo radio moderatora monotonā balss tikmēr ziņoja, ka gaidāms kārtējais putenis. Tas lika novēcot sākušajam vīram vēl vairāk saviebties. Lai gan patiesībā viņam laikapstākļu prognoze bija vienaldzīga. Jo viņš no mājas ārā tikpat kā neizgāja. Vīrietis bija ērti iekārtojies uz savrupnieka dzīvi meža vidū, un viņam pietika, ja laiku pa laikam pie viņa piestaigāja kāds no pagasta draugēļiem. Ar dzeramo, protams. Viņš nemaz neslēpa, ka vairāk nekā cita viņam dzīvē īsti vairs nevajadzēja. Un tas atvieglāja.

Viņš bija viens un varēja pļēgurot, kad, ar ko un cik gribēja. Un nebija neviena, kurš viņam to pārņemtu. Agrāk vēl bija pinies ar kaut kādām sievietēm, taču pēdējā laikā arī tas bija beidzies, un viņš vairs neizjuta nedz vēlmi, nedz vajadzību.

Jo sievietes allaž tikai sacēla lieku jezgu. Viņas gribēja dzīvot tīrā mājoklī, gribēja, lai viņš atrod pastāvīgu nodarbošanos, lai tik daudz nedzer, lai nemitīgi kaut ko salabo. Kopābūšana ar sievietēm bija mokas, ne dzīve. Tāpēc tajos retajos brīžos, kad viņam tomēr uznāca nepieciešamība pēc sievietes, viņš aizbrauca pie vienīgās pērkamās, kas dzīvoja turpat netāljā ciematā. Un tas pilnībā apmierināja. Viņam pat prātā nenāca sūroties par savu likteni.

Reizumis gan, pēc kādām īpaši sāpīgām paģirām, viņam šad un tad galvā ieklīda doma, kā būtu bijis, ja būtu bijis... Ja viņam vēl aizvien būtu sieva un būtu arī meita. Iespējams, viņš izjustu mazākas slāpes pēc alkohola. Varbūt tad viņa dzīvei būtu jēga. Bet varbūt arī, ka nemaz ar ne.

Jānis atgāja no loga, klusi purpinādams, piņķerīgos vārdos pats ar sevi strīdēdamies par to, doties vai nedoties medībās. Pēc maza mirkļa laiskākais “es” uzvarēja, un viņš apņēmās, ka medīt ies rītdien, bet šodien mierpilni un nesteidzīgi pagulšņās uz sava vecā un stipri izgulētā dīvāna. Ja varētu, viņš ar malumedniecību vispār neķēpātos, tomēr gandrīz viss alkohols mājās jau bija izdzerts, turklāt ciema tirdziņā labi maksāja par svaigu gaļu. Pat ja to atnesa viņš. Un visi taču labi zināja un saprata, kur un kā tā tika sadabūta.

Kad viņš jau bija iekārtojies uz dīvāna, pie durvīm kāds pieklauvēja.

Sākumā šķita, ka viņam tikai izlicies. Reizēm pie mājas augošo koku zari mēdza izspēlēt šādus jociņus ar būdas logiem – it sevišķi ziemā, naktī, kad tajos sagūla smaga sniega nasta.



Taču troksnis atkārtojās, tikai šoreiz krietni spēcīgāk. Uzstājīgāk. Varbūt arī izmisīgāk.

Notiekošais Jāņa notrulinātajā prātā iedzēla pēkšņu prieku un lika veicīgi slāt durvju virzienā, jo viņš bija pārliecināts, ka tam noteikti jābūt kādam paziņam ar azotē līdzpaņemtu švirlaku. Galu galā tas nevarēja būt kāds cits.

Bet bija.

Atvēris durvis, Jānis no pārsteiguma pat apjuka. Tur stāvēja jauniņa blondīne – sveša un skaista –, ģērbusies plānā jaciņā un gaišās biksēs. Viņa tik pārliecinoši izskatījās pēc būtnes ne no šīs zemes, ka Jānis, saprotams, nolēma: nupat viņam rādās.

Pārmētis mātes sen mācīto krustu, viņš, muti pavēris, nebilda ne vārda.

Tikai meitene bija īsta – dzīvs cilvēks ar miesu un asinīm –, jo drebēdama uzrunāja apstulbušo vīru. Viņa trīcošā balsī lūdza iespēju piezvanīt un, iespējams, arī naktsmājas.

Jānis, vēl aizvien būdams šokēts, ielaida negaidīto viešņu savā prastajā mitekļī.

Pagāja vēl vairākas minūtes, līdz viņš atguvās.

Meitene pa to laiku bija drosmīgi iesoļojusi iekšā un nekautrēdamās klāstīja, ka viņai uz ceļa salūzusi mašīna, telefonam nosēdušās baterijas un apkārtne nav bijis nevienas apdzīvotas mājas, kurās palūgt palīdzību, – visur tikai kaut kādi ļaužu pamesti gruveši.

Tā nu viņai nācies brist meža biežņā, meklējot kādu, kurš varētu palīdzēt. Un viņa bijusi ļoti atvieglota, ieraugot šo jauko būdiņu.

Jānis nespēja atraut skatienu no svešinieces. Un viņš nespēja noticēt arī savai veiksmei. Meitene izskatījās ārkārtīgi smalka un noteikti bija no lielpilsētas. Par spīti tam, viņas izturēšanās nebija augstprātīga – tā bija visnotaļ draudzīga.

Un vīrietis apjēdza, ka itin labi varētu iejusties viņas glābēja lomā. Pat savā cienījamā vecumā. Protams, viņam nācās paskaidrot, ka telefona gan viņam neesot, jo līnija sen kā likvidēta, tomēr nakti meitene viņa mājās varēšot pārļaut pilnīgi droši.

Meitene par šādu risinājumu šķita patiešām pateicīga un priecīgi sasita nosalušās plaukstas. Tiesa, ilgi viņas līksme neturpinājās, jo pēc mirkļa viņa jau berzēja tās pašas plaukstas, sūdzēdamās, ka šeit neesot diez cik siltāks kā ārā.

Tas mudināja Jāni pieteikties darīt to, ko citos apstākļos viņš šodien no brīva prāta nu nekādi nebūtu darījis, – brist laukā briestošajā putenī tik vien tādēļ, lai sacirstu malku un iekurinātu veco krāsni.

Meitene atkal rādījās iepriecināta un solījās no somā līdzī paņemtajiem krājumiem uzklāt svinīgu galdu viņiem abiem.

Vajadzēja pamatīgi nocīkstēties ar sniegā un ledū iebalzamētajiem blūkiem, tomēr galu galā Jānis atgriezās ar paprāvu malkas klēpīti, konstatēdams, ka, būdams ārpus mājas, aukstumu nemaz nav jutis. Pirmoreiz vairāku gadu laikā viņš samanija, ka asinis dzīslās sākušas ritēt daudz straujāk, un vīrs sajūtās patiešām sakarsis.

Jo meitene bija brīnišķīga. Viņa noteikti bija daudz par jaunu Jānim un parastā dienā viņam neuzmestu

pat nožēlojamu skatienu. Taču tuvojās svētki. Un viņam šodien, reizi par visām reizēm, gribējās noticēt brīnumam. Nez kāpēc likās, ka viņš svešajai meitenei patīk. Viņa bija tik laipna.

Par to Jānis vēl vairāk pārliecinājās, ienācis istabā.

Uz būdas vecā ēdamgalda meitene bija izveidojusi improvizētas svētku uzdodas. Tiesa, tās sastāvēja tikai no pāris mandarīniem, paciņas šokolādes konfekšu, kā arī vermuta un šņabja pudeles.

Meitene taisnojās, ka pārējais palicis mašīnā – tik vien viņa varējusi atstiept sev līdzī.

Jānim taisnošanās šķita patiesi piemīlīga, jo viņš nevarēja iedomāties, ko vēl varētu vēlēties. Pēkšņas neticības māks, vīrietis sev ieknieba. Alkohols un *skaista meitene*. Pārāk nereāli.

Abi, ilgi nekavēdamies, ķērās klāt labumiem. Mandarīnus mizodama, meitene sūdzējās, cik neuzticami esot ceļi un ka viņai allaž neizdodoties saprasties ar tehniku. Viņai bija patīkama, dzidra balss, un teikto viņa bieži pārtrauca ar smiekliem, it kā pašai uzjautrinoties par savu neveiklību. Meitene nekautrēdamās aicināja saliet, un Jānis nebija skubināms.

Plauktā veikli atradis glāzītes un apslaucījis tās padīlušajā drēbes gabalā, kas pildīja arī dvieļa pienākumus, viņš tās pasniedza meitenei.

Viņi iedzēra. Meitene smējās.

Tad viņi iedzēra vēl. Jānis jūta, kā sāk viegli reibt. Lai arī viņš bija rūdīts dzērājs, reibums vēl aizvien pie viņa atnāca ātri.

Šķita, ka arī ar meiteni alkohols dara savu, jo viņa smējās skaļāk un vēl pēc mirkļa piedāvājās uzdejt. Tāpat vien, sprakšķošā radio pavadīta.

Ārā cēlās vējš, satumsa manāmāk un sniga spēcīgāk.

Un Jānis turpināja aizmīrēanos. Kā nekā – viss notika skaistā pasakā, kas tagad bija ieskāvusi viņu.

Meitene jau bija piesēdusi blakus, un nu viņai trakoti gribējās runāties.

Jānim runāšanās parasti uzdzina žāvas, un viņš labāk būtu pārgājis pie darbiem, tomēr smukajai un devīgai meitenei pāri darīt nevēlējās. Un pēc pieredzes viņš zināja, ka sievietēm – vienalga, jauniem vai veciem – mēles kulstīšana ir būtiska.

Viņa pļāpāja par nenozīmīgiem niekiem, līdz norādīja uz bildi pie pretējās sienas piestutētā plauktiņa apakšējā nodalījumā.

Jānis klusītēm nošķendējās, ka nebija to novācis. Ap-skretusi fotogrāfija tur bija stāvējusi gadiem ilgi – tā kalpoja par sava veida atgādinājumu.

Meitene koķeti tincināja, kas fotogrāfijā redzams.

Jānis jau bija pārāk iedzēris, lai samelotu, un viņš pateica to, kas bija patiesība. Īsi un konkrēti – tā ir viņa meita.

Meitene nerimdamās skaļi spriedelēja, ka bilde noteikti esot veca un meitai tagad jābūt viņas gados.

Jānis zināja, ka tā arī būtu bijis. Pašam negribot, Jāņa apdullušajā apziņā uzpeldēja vienlaikus nīstās un sāpīgās atmiņu ainas. Degošā māja, kurā gāja bojā viņa sieva. Izmisums un meitas histērijas lēkmes, jo viņa, pie krāsmatām kliezdoša, negribēja samierināties ar mātes

zaudējumu. Tam sekoja aina, kurā viņš, nespēdams tikt ar visu apkārt notiekošo galā, iekaustīja skuķi, līdz atbrauca kaimiņu izsauktais sociālais dienests. Toreiz viņi visi vēl dzīvoja ciemā. Tad meitu Jānim atņēma, un viņa kādu laiku pavadīja audžuģimenē. Kad atgriezās, Jānis jau dzīvoja mežā. Viens. Abi vairs īsti nesarunājās, toties viņš krietni dzēra. Plostošanai daļēji par ieganstu kalpoja arī tas, ka viņš tika atlaists no darba, un par to viņš mēdza sūkstīties katrām klausīties gatavām ausīm.

Un, lai arī meitai bija tikai kādi astoņi vai deviņi gadi, viņš to mēdza stiept līdzī mežā uz medībām, šādi demonstrējot savu uzstājību. Jo viņam gribējās kaut ko meitai arī iemācīt, un tas bija vienīgais, ko viņš tā pašam prata. Taču viņai nepatika. Viņa bija sākusi naktīs raudāt, kliegt. Tāpēc šoreiz Jānis pats piezvanīja sociālajam dienestam.

Un tad viņam meitu atņēma pavisam.

Viņa mēģināja atgriezties pati – būdama teju pieaugusi sešpadsmitgadniece. Izrādījās, ir sastrīdējusies un aizbēgusi no audžuvecākiem, jo viņai bija pielipis zagšanas un melošanas netikums.

Jānis bija viņu patriecis – ziemā, salā un sniegā. Aizcirtis durvis deguna priekšā, solīdams nošaut, ja viņa vēlreiz atgriezīsies.

Pēc nedēļas viņš uzzināja par meitas pazušānu – nu tas bija nepārprotami. Pie viņa bija atnākusi pat policija. Meitas mantas tika atrastas netālu no būdas otrpus meža kādā no nodegušas saimniecības ēkām. Liķa nebija, un tomēr likumsargi uzskatīja, ka viņa gājusi bojā ugunsgrēkā, un pārstāja meiteni meklēt, klasificēdami

to kā dzīvības zaudēšanu neskaidros apstākļos. Acīmredzot tā toreiz bija vieglāk – kā nekā viņa bija nekas, tikai pabira no kārtējās nelabvēlīgās ģimenes. Oficiāli meita vēl arvien skaitījās bezvēsts prombūtnē, tomēr, kā viens izbijušais ments viņam kopīgā iedzeršanā reiz bija atzinis, – pēc desmit gadu noilguma to pār kvalificēs, un nāve visbeidzot būs neatceļams fakts.

Par meitas vizīti viņš toreiz bija noklusējis. Viņš nebija stāstījis nevienam visus šos daudzus gadus, ka, visticamāk, ir bijis pēdējais, kurš meitu redzējis dzīvu, kad patriecis viņu nebūtībā. Toreiz vīrieša rīcību bija diktējusi pārliecība, ka viņai tā būs labāk, bet nu viņš pavisam drošs par to vairs nebija.

Un nu Jāņa priekšā sēdēja šī nepazīstamā jaunkundze un viņā jautājoši raudzījās. Bez šaubām, tagad viņa gribēja ielīst Jāņa dzīvē un izokškerēt visu. Kāda viņai daļa par to, kas sen bijis un izbijis?

Tāpēc viņš bargi svešajai uzbrēca, lai nebāž degunu, kur neprasa, jo meitas vairs nav – viņa ir mirusi.

Jāņa niknums pārsteidza pat viņu pašu, taču, meiteni tas acīmredzot neietekmēja, jo viņa turpināja izprašāšanu, taujājot, vai viņš pēc savas meitas nemaz neilgojoties.

Lai arī Jānim no dusmām gribējās ietriekt meitenes sejā dūri, viņš tikai vienaldzīgi paraustīja plecus.

Tad arī meitene, viņam par atvieglojumu, likās mierā, jo prasīja par labierīcību atrašanās vietu.

Vēl pēc pāris sekundēm Jānis atslēdzās, un apkārtne iegrīma biezā tumsā.

Kad viņš atmodās, viņa apziņa mirkli pazvārojās kā nestabils, tikko staigāt uzsācis mazulis, bet ātri vien apskaidrojās, lai arī dunošās sāpes galvā saglabājās.

Tikai kaut kas šeit galīgi nebija kārtībā, un, nepatīkami pārsteigts, viņš aptvēra, ka spēcīgi salst – sals knaibija ciskas, pavēderi, kāju pirksti jautās pagalam sastinguši. Un tikai tad viņš pamanīja, kāpēc.

Viņš bija ārā, sniegā. Piesiets pie koka. Stingri. Mēģinājums paraustīt rokas bija neveiksmīgs. Un viņš nespēja apjēgt, kas ir noticis.

Bija pavisam tumšs, un dažus tuvākos metrus ap paša māju kā gaišs oreols izgaismoja tikai vecais un rūsas apskādētais lukturis.

Pēc nenosakāma laika no mājas iznāca svešā meitene. Viņa skaļi konstatēja faktu, ka beidzot vecis atjēdzies gan. Vienīgi balss tonis bija mainījies – viņa runāja asi, pat izsmējīgi.

Jānis neko nesaprata, tomēr viens viņam nu bija skaidrs – meitene, lai arī sākotnēji šķitusi kā debesu sūtne, īsti normāla nav.

Un tad viņš sāka lamāties, vēlāk – arī lūgties, kamēr viņa, rokas bikšu kabatās sabāzusi, nicīgi noskatījās.

Vīrietis redzēja, ka viņai nav žēl. Pat tumsas ietvarā meitenes seja izstaroja draudīgumu un nievas, un viņš nesaprata, kāpēc. Vai – par ko.

Vairāk viņa neko neteica. Arī neatbildēja uz viņa izmisīgajiem jautājumiem, par ko tad tā.

Pēc tam viņa no jauna nozuda būdā.

\* \* \*

Meitene atgriezās tikai pēc kādām pāris stundām, kad vajadzēja aust jaunajai dienai.

Jāņa ķermenis kā žēla, apsnigusi figūra balstīja koku – vīrietis tobrīd knapi turējās, lai neaizmigtu. Viņš bija pārliecināts, ka daļa ķermeņa jau ir apsaldēta, un nejutīgās kājas pakustināt vairs nespēja. Skropstas un uzacis bija nosarmojušas, bet galvu joprojām caururba smeldzīgas sāpes. Cīņā ar aukstumu viņam izredžu nebija.

Meitene pienāca pie viņa un notupās blakām. Viņas sejā arvien vēl nebija žēluma. Taču arī ne ļauna prieka. Viņa tikai dzedri noteica: tas tev par tavu meitu un, Jānim muguru uzgriezusi, atkal atgriezās būdā un tur palika vēl dažas stundas. Lielākoties viņa stāvēja pie loga gaidīdama.

Kad meitene beidzot bija pārliecināta, ka vīrietis patiešām nosalis līdz nāvei, viņa atkal iznāca no būdas. Atsēja nosalušo ķermeni un atstāja guļam sniegā kā baltā, svinīgā liķautā, kamēr pati savāca visus pierādījumus par savu viesošanos šajā nožēlojamajā un nīstajā vietā.

Tad viņa neatskatīdamās to pameta. Viņas stāvu un pēdas mežā un vīrieša liķi uz zemes pamazām aizmigloja putenis, kas lēnām atsākās.

## *21. decembris*

Tā bija diena, kad sniga spēcīgi un bez pārtraukuma. Simona atcerējās, ka tieši to arī bija ierakstījusi savās piezīmēs: “Kad šorīt pamodos, aiz loga pārslas krita neprātīgi.”



Tiesa, viņa domāja, ka šī būs viena no skaistākajām ziemas dienām pēdējo gadu laikā. Pārslas bija milzīgas, to biežums aizzīmogoja sauli, kas šķita kā ietinusies gaišā dūmakā kaut kur nenosakāmā tālumā. Apkārtne valdīja nostalgiskais neskartais ziemas miers.

Simonai tas asociējās ar bērnību. Arī toreiz ziemās bija tikpat biezi sniega paklāji, arī toreiz viņa dzīvoja laukos, kur daudzu kilometru attālumā nebija citu cilvēku un to pēdas nebija skārušas un sabojājušas sniega trauslumu un nevainīgo baltumu.

Šodien viss bija tāpat. Tiesa, tagad viņai piederēja šie plašumi.

Lai gan nē. Arī bērnībā viņai tas viss piederēja. Iedomās. Sapņos.

Simona pirkstu galus viegli pārslidināja pēc pasūtījuma šūtā aizkara malai, nepieduroties aukstā loga rūtij. Viņa nedrebinājās, nebija iemesla. Tuvojās Ziemassvētki – laiks, kad ārā ir sals, bet mājās – silti. Arī tāpēc, ka sabraukusi visa viņas lielā ģimene.

*Viņa* ieradās spilgta, bet sev līdzī nesot to dīvaino saltumu, kas acīmredzot raksturīgs visiem svešiniekiem, kuriem pazibēja iespēja nonākt Simonas mājās. Kaut kas meitenē atgādināja Sniegbaltītes tēlu: bāla, necila seja, koši sārtas lūpas, tumšas acis, mati – melni, uz pieres apgriezti pilnīgi taisni.

Kad Simona nelūgto viešņu pamanīja, viņa bija pa pusei aizgriezusies, smējās jautrus smieklus un purināja no tumšajiem matiem laukā sniegu.